

ปัญหาการตรวจสอบและถ่วงดุลระบบกฎหมายการชันสูตรพลิกศพ¹

ณัฐ คุณานันต์ชัยเดช²

จากการศึกษาระบบกฎหมายการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นได้ถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ว่ามีกรณีใดบ้างที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพคือ เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย โดยมาตรา 148 วรรคสองได้ให้ความหมายของการตายผิดธรรมชาติไว้ 5 ประการคือ 1.ฆ่าตัวตาย 2.ถูกผู้อื่นทำให้ตาย 3.ถูกสัตว์ทำร้ายตาย 4.ตายโดยอุบัติเหตุ 5.ตายโดยไม่ปรากฏเหตุ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 นั้นได้กำหนดตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการชันสูตรพลิกศพเอาไว้ โดยหากเป็นกรณีการชันสูตรพลิกศพทั่วไปตามมาตรา 150 วรรคหนึ่งนั้นจะให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือตำรวจและแพทย์เท่านั้นที่มีสิทธิเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ แต่หากเป็นกรณีการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่นั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม ได้กำหนดให้มีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้เข้าร่วมกระบวนการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง

จากการศึกษาทำให้ได้ทราบถึงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับระบบกฎหมายการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังต่อไปนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการตรวจสอบและถ่วงดุลระบบกฎหมายการชันสูตรพลิกศพ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรหม อินทรมพรรย์ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลิล สิริพิฑูร

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเด็นปัญหาประการที่หนึ่งคือ ปัญหาการขาดความโปร่งใสของการชันสูตรพลิกศพของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง เนื่องจากไม่สามารถตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้จึงส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพราะตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลในกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีการชันสูตรพลิกศพหรือการตรวจศพภายนอกและกรณีการผ่าศพเพื่อชันสูตรซึ่งการตายโดยผิดธรรมชาติในกรณีปกติสามารถกระทำได้โดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์เพียงสองฝ่ายเท่านั้น ทั้งที่การชันสูตรพลิกศพดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการวินิจฉัยแห่งคดีต่างจากในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม กำหนดให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองมีหน้าที่เข้าร่วมด้วยในการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนกับแพทย์ซึ่งเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลในการปฏิบัติหน้าที่และเพื่อให้กระบวนการค้นหาความจริงนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของความยุติธรรมแล้วก็ควรจะออกกฎหมายให้ทุกกรณีที่ต้องทำการการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ให้มีพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพหรือการตรวจศพภายนอกและกรณีการผ่าศพเพื่อชันสูตรมีการตรวจสอบและถ่วงดุลในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีและมีประสิทธิภาพในการค้นหาความจริงร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์

ประเด็นปัญหาประการที่สองคือ ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ไม่มีบทบัญญัติในวรรคใดเลยที่จะกำหนดให้มีญาติของผู้ตายเข้าร่วมกระบวนการชันสูตรพลิกศพซึ่งนำมาสู่ปัญหาของการจิตใจสงสยในสาเหตุการตายที่แท้จริงของญาติผู้ตายและสังคมเพราะในปัจจุบันมีหลายคดีมากที่ญาติของผู้ตายออกมาร้องเรียนขอความเป็นธรรมต่อหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและต่อสังคมมากมายจนบางคดีทำให้เกิดการชันสูตรพลิกศพซ้ำโดยสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งผลที่ออกมากลับแตกต่างจากผลการชันสูตรพลิกศพครั้งแรกทำให้แนวทางการสอบสวนคดีเปลี่ยนไปจากเดิมเพราะระบบสาเหตุการตายคลาดเคลื่อนกรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าการชันสูตรพลิกศพนั้นสำคัญมากต่อระบบงานยุติธรรมทางอาญา แต่เนื่องจากปัจจุบันกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค

หนึ่งกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนและแพทย์เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพและกรณีมาตรา 150 วรรคสามกำหนดเพิ่มเจ้าพนักงานเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพโดยนอกจากให้มีพนักงานสอบสวนและแพทย์แล้วยังกำหนดให้มีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอขึ้นไปในการเข้าร่วมกระบวนการชันสูตรพลิกศพไม่เปิดโอกาสให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพได้ แม้แต่จะเป็นญาติของผู้ตายซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทางคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาแต่กลับไม่ได้รับโอกาสเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้สิทธิเพียงแพทย์และพนักงานสอบสวนเท่านั้น ซึ่งตามหลักการมีส่วนร่วมกฎหมายควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในทางคดีสามารถมีสิทธิเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพได้เช่น ญาติของผู้ตาย เป็นต้น

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอข้อเสนอแนะดังนี้

1. ปัญหาการตรวจสอบเพื่อถ่วงดุลระบบกฎหมายกรณีการชันสูตรพลิกศพโดยทั่วไป (การตายผิดธรรมชาติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแรก จึงขอเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง เป็นดังนี้

“ ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ร่วมกับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิปัตร์หรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองกับแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยาย

ระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชั้นสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156 ”

2. ปัญหาการขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 เนื่องจากไม่มีวรรคใดเลยที่กำหนดให้มีญาติของผู้ตายเข้าร่วมกระบวนการชันสูตรพลิกศพได้ จึงขอเสนอให้มีการกำหนดเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสิบสาม เป็นดังนี้

“ ในกรณีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคหนึ่งและวรรคสาม หากสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามวรรคสองมีความประสงค์ขอเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพให้แจ้งต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ในโอกาสแรกหรือก่อนการชันสูตรพลิกศพ โดยให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจัดทำบันทึกรายงานรับทราบผลการชันสูตรพลิกศพและความเห็นญาติของผู้ตายไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพเว้นแต่กรณีที่กฎหมายกำหนดห้ามเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ”

เอกสารอ้างอิง

รศ.ดร.กิจบดี ก้องเบญจภูษและรศ.ดร.ภูริชญา วัฒนรุ่ง. **ปรัชญาและหลักกฎหมายมหาชน** (Philosophy and Principles of Public Law). เอกสารประกอบคำบรรยายและตำราเรียนระดับปริญญาโท ภาควิชา LAW 6201, ภาควิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2558.

นางสาวอริยพร โพธิ์ใส. หลักกฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา. สารพันปัญหากฎหมายจุลนิติ มกราคม – กุมภาพันธ์ 2561.

นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม. การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพิกศพของประเทศไทย
กับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี. วิทยานิพนธ์หลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีการศึกษา 2553.